

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

»K«METSZETEK - installáció

DLA mestermunka

Szemző Tibor

2017

Témavezető: Dr. habil, CSc. Peternák Miklós tanszékvezető egyetemi tanár

Konzulens: CSc. Tillmann József egyetemi tanár

SZEMZŐ TIBOR

»K« METSZETEK

KASSÁK MÚZEUM
2017. ÁPRILIS 7. – MÁJUS 7.

»K« ENGRAVINGS

ZENE ÉS FILM / MUSIC AND FILM: Szemző Tibor

KURÁTOR / CURATOR: Kőrösi Boglárka

KONZULTÁNS / CONSULTANT: Forgách András

GRAFIKA / GRAPHIC DESIGN: Kútvölgyi-Szabó Áron

KIVITELEZŐK / CONTRIBUTORS: Batári Attila, Badak Ferenc, Balázs István

KOMMUNIKÁCIÓ / COMMUNICATION: Juhász Anna

Az installációban hallható szöveges elemek **FRANZ KAFKA A császár üzenete**
(*Eine kaiserliche Botschaft*, 1917) című művén alapulnak. • Texts used in the installation are based
on *An Imperial Message (Eine Kaiserliche Botschaft, 1917)* by **FRANZ KAFKA**

KÖZREMŰKÖDŐ ZENÉSZEK / COLLABORATING MUSICIANS: T. Bali, Dudás Zsombor, Gőz László, Huszár Mihály, Mizsei Zoltán, Pödör Bálint, Szemző Tibor és a Fodderbasis String Septet • **NARRÁTOROK / NARRATORS:** Gaya Arutyunyan, Jahanara Bandyopadhyay, Josef Brukner, Karma Dorje, Wilhelm Droste, Luvsandash Erdensuvd, Thierry Fouilleul, Paul [Hersch] Glasser, Vered Glickman, Outi Hassi, Gergely Kispál, Ray Massey, Jose Osete, Rasha Qandeel, Aleem Siddiqui, Liz Szász, Szemző Tibor, Kaori Takano, Gün Togay, David Yengibarlian, Zhang Yu • **HANGMÉRNÖKÖK / SOUND ENGINEERS:** Karel Liszkay, Alois Samson, Regénye Zoltán • **TECHNIKAI ASSZISZTENSEK / TECHNICAL ASSISTANTS:** Illyés Ferenc, Nagy Ákos, Jármái Zsolt • **SZOFTVER ÉS PROGRAMOZÁS / SOFTWARE & PROGRAMMING:** Binaura Budapest (Samu Bence, Nagy Ágoston) • **8MM FILM ÁTÍRÁS / 8MM FILM TRANSFER:** Kurutz Márton, Kamerda Károly, Vándor Csaba

MESTERMUNKA

„Kafka nem akart más lenni, csak író, ám a Napló végül is Kafkában nem csak az írókat láttatja; az írással szemben az életet helyezi előtérbe, ezért alkotásaiban immár mi is őt magát keressük. Ezek az alkotások egy élet szétszórta maradványait öntik alakba, és egy kivételes sors felbecsülhetetlen értékű tanújaként segítik e sors megértését, mely nélkül láthatatlan maradt volna. „¹

Audiovizuális munkáim fontos eleme a beszélt szöveg. A prózai szöveg egészen másképp viszonyul az időhöz mint a kötöttebb, önálló ritmusú vers, az időt mintegy szabadon görgeti maga előtt, kötetlensége folytán más idősíkok mellé rendelhető hangzó felület. A történeti narratíva mentén, vagy az azt inspirációként felhasználó művek, illetve az idő rétegeit rendkívül plasztikusan és komplex módon kezelő irodalmi művek közül W. G. Sebald regényei példaértékűek.² A „Sebald műveiben használt különféle vizuális médiumok, illetve műfajok, így a fotó, a film, az építészet, az alaprajzok és a térképek mind az emlékezet vizualizált metaforái; ily módon a szóképek valóságos képekként jelennek meg. Az egyes családtörténetek elbeszélése mögött egy felfoghatatlan és elképzelhetetlen dimenziójú kollektív esemény és az arra való emlékezés áll.”³ Ezek a művek utóbb világossá tették számomra, hogy Sebald módszerének meghatározó eleme a történethez való személyes érintettségén túl, a helyszínek és sorsok személyes „bejárása”, közelítésének módszere – minthogy regényeivel az utóbbi időben ismertem meg –, mintegy utólagos visszaigazolást jelentettek számomra, és nem csupán az un. mestermunkaként bemutatásra kerülő dolgozattal összefüggésben.

---

¹ Maurice Blanchot: *Kafkától Kafkáig*, ford. Szabó László, Kaligram, Pozsony, 2012. 62. lap

² Winfried Georg Sebald, író (Wertach, 1944 - Norwich, 2001)
https://en.wikipedia.org/wiki/W._G._Sebald letöltés: 2017.05.01

³ Bán Zsófia: *Veverka, avagy az emlékezés fortélyai*, In: Holmi, 2007 január, 120. lap

Tartalmi vonatkozásai mellett fontos megemlítenem a Thomas Bernhard prózájában megjelenő repetíciós technikát.⁴ Az írott szöveg, illetve a beszélt szöveg esetében (amelyben mindenkor jelen van az előadó karaktere és a hang karakteren átsejlő sorsa), nem kerülhető meg, hogy a szövegnek tartalmon túli, a tartalom melletti, tartalom alatti vagy fölötti jelentéséről említést ne tegyünk, ami akaratlanul is az érzékelésnek egészen más területeit érinti. Ez a másik terület a szöveg zeneisége: részben a ritmika és a melódia vonatkozásában, másrészt az ismétlések, az általa módszeresen, szinte az eszelősségig végigvitt ismétlési technika okán. Bernhard kompozíciós technikája egyedi: folyamatosan körbe-körbejár egy-egy témát, lassan, a variált ismétlések során fejlesztve és bővítve azt, az így létrejövő szövegfolyam a repetitív zenei kompozíciók technikáját idézi.

Franz Kafka műve, de legalább annyira személye és sorsa, mindkét említett szerző számára rendkívül fontos. Ez önmagában még nem meglepő, hiszen Kafka, a karkai a XX. század második fele óta majd minden szépíró számára referenciapont, Bernhardnál és Sebaldnál azonban ennél többről, másról is van szó; irodalmi műveikben időről-időre nem csak hivatkoznak rá, de Sebald *Szédület. Érzés c.* regényében Kafka 1913-as olaszországi utazását rekonstruálja, pontosabban egy megtörtént, illetve részben képzeletbeli sors-rekonstrukciója leírását (is) adja.

Hasonló helyzetbe sodródtam magam is – jóllehet Sebald művét akkoriban még nem ismertem –, amikor 2007-ben Kalkuttában felsejlett előttem egy Kafka-közelítés ötlete. Munkám kiindulópontja Kafka *A császár üzenete*⁵ című rövid elbeszélése volt. Az elbeszélés szövegét szövegmondókkal rögzítettem, nem csupán németül, hanem számos, Kafkával szorosan összefüggésbe hozható nyelven (cseh, héber, jiddis magyar, francia, angol, stb.), emellett más, számomra zeneiségük miatt,

---

⁴ Nicolaas Thomas Bernhard, író (Heerlen, Hollandia, 1931 – Gmunden, Ausztria, 1989) https://hu.wikipedia.org/wiki/Thomas_Bernhard letöltés: 2017.05.01

⁵ Franz Kafka: *A császár üzenete*. In: *Elbeszélések*, fordította: Gáli József Palatinus, Budapest, 2001. 179. lap

vagy egyéb okok miatt fontos nyelveken is (pl. tibeti, bengáli, urdu, fahrsi, stb.), mindösszesen közel 30 nyelven, valamennyit természetesen anyanyelvi beszélőkkel.

A felvett szövegeket zenei főszólamként értelmezve hangszeres kísérettel láttam el és az így létrehozott zenei tételeket használtam a forgatott 8 mm-es filmanyag zenei anyagaként.

A forgatás során nem csupán Franz Kafka életének helyszíneit jártam be, hanem utolsó barátjának, Klopstock Róbertnek, valamint utolsó szerelmének és élettársának Dora Diamant életének számos helyszínét is, ezidáig 9 országban 15 várost. Ezekből a tételekből épül föl az installáció kihasználva a tér adottságait.

Az installáció »K«METSZETEK címmel az óbudai Kassák Múzeumban valósult meg 2017 április 7 – május 7 között.⁶

a »K«METSZETEK installáció egy képkockája

⁶ »K«METSZETEK - installáció
<http://www.kassakmuzeum.hu/index.php?p=kiallitas&id=274> letöltés: 2017.05.01